

Wojciech Bieńkowski, Łukasz Konopielko

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie

POLITYKA SPÓJNOŚCI STABILIZATOREM CZY HAMULCEM ROZWOJU? PRZEGLĄD GŁÓWNYCH TEORII I OCENA WŁASNA

Streszczenie: Artykuł przedstawia bieżącą dyskusję dotyczącą kwestii racjonalności polityki spójności, konfrontując podejście do niej w ramach dwóch modeli systemów gospodarczych zdefiniowanych przez Phelps'a – modelu anglosaskiego i kontynentalnego. Autorzy argumentują, że dążenie do spójności, artykułowane w modelu kontynentalnym, osłabia kreatywność i innowacyjność jednostek i w rezultacie obniża konkurencyjność gospodarczą tych krajów w stosunku do stosujących model anglosaski. Dodatkowo analizie w tym kontekście zostają poddane założenia i wstępne efekty wdrożenia w Polsce działania 8.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, który wspierać ma rozwój innowacyjnych e-usług.

Słowa kluczowe: polityka spójności, systemy gospodarcze, 8.1 PO IG, klin podatkowy.

1. Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie dyskusji toczącej się wokół zagadnień związanych z polityką spójności, a następnie przeprowadzenie w tym kontekście wstępnej analizy jej aplikacji w Polsce w ramach działania 8.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Jest to przykład o tyle istotny, że w obliczu światowego kryzysu finansowego, który objawił się z pełną siłą w 2008 r., podjętych zostało wiele działań ukierunkowanych na wsparcie i pogłębienie realizacji polityki spójności. W szczególności w Polsce nastąpiło (przynajmniej deklaratorywnie) przyspieszenie procesów i działań związanych przede wszystkim z kontraktowaniem, ale następnie wydatkowaniem środków, jakie zostały Polsce przyznane w ramach funduszy pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz innych dostępnych środków wspólnotowych. Zamiar ekspansji wydatkowej w tej dziedzinie, motywowany chęcią jak najszybszego wykorzystania przyznanych Polsce środków, miał być swoistym remedium na kryzys, wspierającym rozwój i jednocześnie pozostającym niesprzecznym z szeroko artykułowanym zamiarem utrzymania dyscypliny budżetowej, która miała odróżniać reakcję na kryzys w Polsce od metod przyjętych w innych krajach UE czy USA. Jakkolwiek zbyt wcześnie jeszcze na oceny, na ile zamysł ten okazał się efektywny i skuteczny i jakie będą długoterminowe konse-

kwencje przyjęcia tych rozwiązań zarówno w Polsce, jak i w pozostałych krajach, już dziś jednak można dokonać wstępnej oceny sposobu kontraktowania i wydatkowania posiadanych środków, zwłaszcza z perspektywy realizowania przez projekty z nimi związane postulatów wynikających z założeń polityki spójności¹.

2. Kontekst teoretyczny

Edmund Phelps², analizując systemy gospodarcze stosowane w tzw. krajach Zachodu, dokonał zasadniczego rozróżnienia między modelem, który realizowany jest w krajach anglosaskich, takich jak Stany Zjednoczone, Kanada i Wielka Brytania, a systemem istniejącym w kontynentalnej Europie Zachodniej. System anglosaski można w skrócie scharakteryzować jako otwarty na wprowadzanie nowych pomysłów gospodarczych wychodzących od przedsiębiorców, zwłaszcza na najbardziej nowatorskie innowacje zgłaszane przez firmy typu *start-up*, rozpoczynające działalność. Jest to „system własności prywatnej cechujący się wielką otwartością na wprowadzanie w życie nowych pomysłów gospodarczych wpływających od prywatnych przedsiębiorców oraz ogromną różnorodnością poglądów wśród posiadaczy majątków i finansistów, którzy wybierają idee zasługujące na kultywowanie oraz zapewniają na ich rzecz kapitał i bodźce konieczne do ich rozwoju”³. Z kolei system istniejący w kontynentalnej Europie Zachodniej jest w swych zasadniczych założeniach zbieżny z opisanym powyżej modelem anglosaskim, ale jego istotne modyfikacje wiążą się z występowaniem tzw. interesariuszów, czyli instytucji mających chronić uczestników procesu gospodarowania, oraz znacznie szerszym udziałem partnerów społecznych. Interesariuszami są m.in. konfederacje pracodawców, związki zawodowe czy nawet monopolistyczne banki. Jak pisze Phelps: „W zasadzie system ten działa hamująco, zniechęcająco albo też wręcz blokuje wprowadzanie zmian, takich jak realokacja zakładów i wejście nowych firm. Funkcjonowanie tego systemu opiera się na przedsiębiorstwach o ugruntowanej od lat pozycji we współpracy z lokalnymi i krajowymi bankami”⁴. Brak elastyczności ma być jednak kompensowany wyrafinowaniem technologicznym. Przesłanka ta, jakkolwiek teoretycznie spójna i uzasadniona, nie znajduje potwierdzenia w wynikach poszczególnych krajów. Kraje o systemie anglosaskim wyprzedzają Europę Zachodnią w wielkości takich wskaźników, jak liczba patentów na osobę w wieku produkcyjnym, nasilenie działalności badawczo-rozwojowej, rotacja firm na giełdzie mierzona liczbą wejść i wyjść do indeksu największych spółek w danym kraju. W krajach Europy Zachod-

¹ C. Altamonte, M. Nava, *Economics and Policies of an Enlarged Europe*, Edward Elgar, Cheltenham 2005.

² E. Phelps, *Sprawiedliwość powszechnej swobody przedsiębiorczości: Arystoteles, Hayek, Tocqueville i Rawls*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, red. W. Bieńkowski, M.J. Radło, PWN, Warszawa 2010.

³ Tamże, s.15.

⁴ Tamże, s.16.

niej niższy jest także, jakkolwiek nieco subiektywny, wskaźnik dotyczący swobody podejmowania decyzji w pracy. To przedsiębiorstwa o utrwalonej pozycji miały być w Europie Zachodniej motorem radykalnych innowacji, w czym wydatnie miało im pomagać wsparcie państwa i instytucji finansowych. Jakkolwiek powoli zaczęto dostrzegać także rolę małych i średnich przedsiębiorstw, to jednak przyjęto, że ich inicjatywy powinny zostać ujęte w schemat obowiązującego wzorca, od którego przyjęcia byłoby uzależnione ich ewentualne wsparcie ze środków publicznych.

Polityka spójności może być postrzegana jako jedna z polityk mających na celu utrzymanie takiego *status quo*, jej zadaniem jest bowiem wyrównywanie znaczących odchyłeń od przyjętej średniej. Wyrównywanie to ma jednak przede wszystkim następować przez poprawę sytuacji „ogona” gospodarczego lub społecznego, opisywanego jako gorzej rozwinięte regiony czy gorzej sytuowane grupy społeczne. W rezultacie mniej istotne jest umożliwienie „wyspowego”, dynamicznego rozwoju najbardziej twórczych i innowacyjnych jednostek czy obszarów, a wsparcie adresowane jest przede wszystkim do rejonów zapóźnionych i ma na celu raczej „doganianie peletonu” niż ogólne zwiększanie jego prędkości. Oczywiście „doganianie” jest kosztowne i najczęściej finansowane poprzez ekspansję budżetową – zarówno w skali poszczególnych krajów, jak i w skali Unii Europejskiej w ramach unijnego budżetu. Swedenborg⁵, analizując szwedzki model państwa opiekuńczego i porównując go z perspektywy amerykańsko-szwedzkiej, stwierdza m.in., że wysoki klin podatkowy powoduje wypieranie producentów z rynku i zastępowanie ich mniej efektywną pracą domową. Zauważa też, że spłaszczenie płac podnosi płace osób słabiej wykwalifikowanych, co utrudnia rozwój małych, innowacyjnych firm, zwłaszcza w sferze usług. Z tych powodów mniejszą wagę przywiązuje się też do wykształcenia i bardziej produktywnej kariery zawodowej. Ma to oczywiście przełożenie na innowacyjność i skłonność do podejmowania ryzyka inwestycyjnego, zarówno w obszarze finansów osobistych, jak i w ramach małej przedsiębiorczości.

Keereman i Steinlein⁶ wskazują także na przesłanki dotyczące dochodu i wydajności pracy w obu wzmiankowanych na wstępie modelach gospodarczych. Pod względem dochodów na jednego mieszkańca wyraźnie widoczna jest przewaga USA nad UE. Niższa jest jednak spójność społeczna, co negatywnie weryfikuje teorię Kuznetsa⁷ zakładającą, że im wyższa jest zamożność społeczeństwa, tym niższe relatywne rozwarstwienie dochodów. W krajach UE można znaleźć słabe potwierdzenie tej tezy, ale USA w tym aspekcie jest przypadkiem wręcz zaprzeczającym tej teorii. Zdaniem wspomnianych autorów, przyczynami wyższego poziomu PKB

⁵ B. Swedenborg, *Szwedzki model państwa opiekuńczego: wnioski z perspektywy amerykańsko-szwedzkiej*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, dz. cyt.

⁶ F. Keereman, S. Steinlein, *Finanse publiczne a reformy strukturalne w Stanach Zjednoczonych i w Unii Europejskiej. Nauki dla nowych państw członkowskich*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, dz. cyt.

⁷ S. Kuznets, *Economic growth and income inequality*, „American Economic Review” 1955, vol. 45.

w USA są lepsze wykorzystanie i większa wydajność czynnika pracy, podczas gdy w UE brak jest elastyczności (szczególnie na rynku pracy). Dodatkowo zwraca się uwagę na lepsze w USA „otoczenie biznesu”, rozumianego jako relatywną łatwość w założeniu firmy, łatwiejsze reguły zatrudniania i zwalniania, a także większą dostępność kredytu.

Czynnikiem, który zdaniem Bieńkowskiego⁸ powoduje osłabienie konkurencyjności, jest właśnie dążenie do osiągnięcia jak największej spójności. Analizując dane dotyczące kosztów pracy i stopy długotrwałego bezrobocia, wskazuje on na wyższy poziom dochodów na mieszkańca w krajach realizujących model anglosaski, przy jednocześnie stosunkowo krótkim okresie pozostawania bez pracy wśród bezrobotnych. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje we wpływie państwa na gospodarkę w krajach UE, czego szczególnym wyrazem jest relatywnie wysoki klin podatkowy, kalkulowany jako procent kosztów pracy pochłaniany przez podatek dochodowy i różnego rodzaju obowiązkowe składki związane z zatrudnieniem pracownika. W krajach realizujących model kontynentalny w 2005 r. oscylował on w granicach 50%, podczas gdy w krajach o modelu anglosaskim wynosił ok. 30%. Niewątpliwie obniżało to konkurencyjność krajów Europy Zachodniej⁹, umożliwiając jednak – poprzez zwiększony fiskalizm – lepszą realizację założeń spójnościowych.

Jakkolwiek opisana powyżej dyskusja nie rozwiązuje ostatecznie dylematów dotyczących wyboru optymalnego modelu gospodarczego danego kraju, to jednak uwypukla przewagę modelu anglosaskiego nad kontynentalnym, przynajmniej w sferze istotnych wskaźników mierzących wyniki społecznego procesu gospodarowania. Należy oczywiście pamiętać, że efekty realizacji polityki spójności dotyczą nie tylko tych wskaźników, ale również wielu innych obszarów aktywności ludzkiej, gdzie jej wpływ jest nie do przecenienia. Wiele krajów (zwłaszcza nowi członkowie UE) ma również ograniczone możliwości samodzielnego wyboru modelu gospodarczego i może jedynie, przyjmując ogólne ramy integracyjne, próbować zaadaptować selektywne rozwiązania w tych obszarach, które mogą iść w kierunku większej efektywności i dynamizmu innowacyjnego.

3. Spójność a innowacyjność

– wstępne wnioski z realizacji działania 8.1 PO IG

Czy prowadzona przez Unię Europejską polityka spójności przynosi spodziewane efekty? Czy możliwe jest wypracowanie w ramach tej polityki mechanizmu wspierającego innowacyjność, który byłby motorem rozwoju gospodarczego, szczególnie w dziedzinie technologii informacyjnych? Aby spróbować znaleźć przynajmniej

⁸ W. Bieńkowski, *Unia Europejska a dylematy nowych państw członkowskich – przypadek Polski*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, dz. cyt.

⁹ E. Verwaal, S. Cnossen, *Europe's New Border Taxes*, „Journal of Common Market Studies” 2002, vol. 40, nr 2, s. 309-330.

zarys odpowiedzi na te pytania, wstępnej analizie zostanie poddany realizowany w Polsce program mający w swym założeniu wspierać działalność nowo powstałych, innowacyjnych przedsiębiorstw w dziedzinie technologii informacyjnych – Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG), finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i zarządzany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

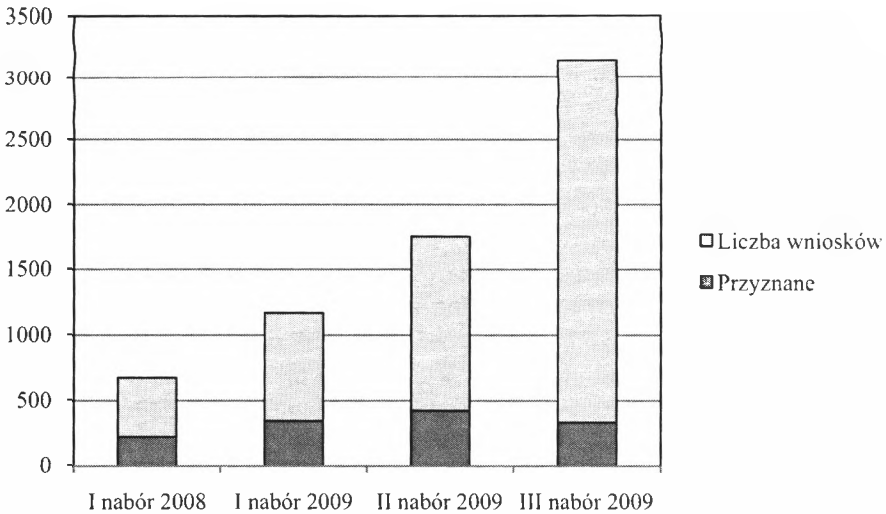
Do celów szczegółowych PO IG należą m.in. zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw oraz wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce. Zgodnie z dokumentami programowymi¹⁰ ma on także zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu oraz pomiędzy przedsiębiorstwami, zakupów i wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych, a następnie ich realizacji. W ramach PO IG przewidziano zestaw działań realizujących tak opisany ogólny cel. U podstaw działania 8.1 PO IG, którego zadaniem jest wsparcie rozwoju e-usług, leży diagnoza dotycząca rozwoju infrastruktury teleinformatycznej w Polsce. Zgodnie z danymi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (2009) dynamika rozwoju infrastruktury sieciowej w Polsce jest stosunkowo wysoka. Sam tylko przyrost liczby szerokopasmowych łącz stałych w 2009 r. w porównaniu z rokiem 2008 wyniósł 5%, co jest trzecim wynikiem w Europie, choć wciąż pod względem dostępu do sieci na 100 mieszkańców znajdujemy się nieco powyżej 50% średniej UE. Problem stanowi jednak brak adekwatnej zawartości (*content*) zasobów sieciowych, co wydatnie ogranicza możliwości ich wykorzystania. Zgodnie z danymi MSWiA¹¹ głównymi celami korzystania z sieci deklarowanymi przez jej użytkowników w Polsce są komunikacja (42,3%), uzyskiwanie informacji o towarach (32,6%), usługi turystyczne (14%) i gry (12,4%). Należy zauważyć, że jakkolwiek realizacja wielu z tych celów godna jest uwagi, to jednak większość z nich możliwa jest do przeprowadzenia metodami substytucyjnymi przy użyciu innych technologii i w związku z tym nie wykorzystuje w pełni możliwości, jakie daje zarówno konsumentom, jak i producentom gospodarka sieciowa. Dlatego też odpowiedzią na taką diagnozę jest próba zbudowania „mechanizmu wsparcia”, jakim jest 8.1 PO IG. Jego celem jest pomoc w tworzeniu i udostępnianiu zawartości w sieci – zawartości umożliwiającej świadczenie e-usług. Motorem tego działania mają być mali przedsiębiorcy, najczęściej z niewielkim kapitałem (lub bez kapitału), którzy dopiero co rozpoczęli działalność (funkcjonują nie dłużej niż rok). Zadaniem jest więc umożliwienie im startu oraz wyrównanie szans projektów innowacyjnych, ale bez wystarczającego kapitału, z projektami generowanymi przez graczy umocowanych na tym rynku. Budżet działania wyniósł zawrotną, nawet jak na warunki programów wspieranych przez UE, kwotę – 390 mln euro. W jego ramach przedsiębiorcy mogli uzyskiwać

¹⁰ Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 1 X 2007.

¹¹ Społeczeństwo Informacyjne w liczbach 2009, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2009.

dotację w wysokości do 85% kosztów kwalifikowanych (w tym przypadku stanowi to większość kosztów przedsiębiorcy, łącznie z reklamą, zatrudnieniem, a nawet sprzątnięciem biura), nie przekraczającą równowartości 200 tys. euro (tzw. *pomoc de minimis*). Projekty należało opisać na specjalnie przygotowanym formularzu i złożyć wraz ze stosunkowo niewielką liczbą załączników w jednej z Regionalnych Instytucji Finansujących. Ich ocena miała charakter zero-jedynkowy, co z czasem okazało się także problemem, gdyż rosnący napływ projektów przy ograniczonych funduszach uniemożliwił przyznawanie dotacji wszystkim projektom, które w ramach przedkładanej dokumentacji spełniały quasi-formalne wymogi programu.

Do połowy 2010 r. zostały przeprowadzone cztery rundy konkursowe, w ramach których przyznano dotacje na kwotę przekraczającą 50% całości środków przeznaczonych na działanie. Średnia wysokość przyznanej dotacji wyniosła 642 tys. zł. Dynamika wzrostu liczby składanych wniosków przedstawiona jest na rys. 1.

Rys. 1. Dynamika liczby wniosków w ramach działania 8.1 PO IG

Źródło: dane PARP.

Biorąc pod uwagę liczbę składanych wniosków i wykładniczo rosnące zainteresowanie programem, można sądzić, że odniósł on olbrzymi sukces i osiągnął zakładane cele. Jednak nawet pobieżna analiza tytułów wniosków, które otrzymały dofinansowanie, może budzić zastrzeżenia co do ich innowacyjności i wartości dodanej, jaką generują. Oczywiście, przedwczesne jest dokonywanie oceny co do możliwości odniesienia przez nie sukcesu komercyjnego, ale umieszczony poniżej spis wybranych projektów, które już zostały dofinansowane, nie stanowiących bynajmniej marginesu co do zakresu wśród dotowanych projektów, z pewnością skłania do refleksji, a przynajmniej wątpliwości co do natury wspieranych przedsięwzięć.

Przykładowe projekty wsparte w ramach działania 8.1 PO IG:

- *EpisodicPlayer – internetowa platforma gier epizodycznych z obsługą społeczności fanów gier epizodycznych (serialowych),*
- *E-usługa zdalnego zamówienia i opłacenia mszy świętej w dowolnej intencji (e-msza),*
- *www.niejadawciemno.pl – stworzenie serwisu automatycznej rezerwacji on-line usług turystycznych,*
- *Elektroniczny Kalendarz Dni Wolnych na Świecie,*
- *Stworzenie aplikacji wirtualnego konsultanta ślubnego, umożliwiającej kompleksowe zaplanowanie i zorganizowanie ślubu / wesela,*
- *E-PortalŚlubny.pl – największa polska baza WeddingResources,*
- *Stworzenie internetowego serwisu automatycznej rezerwacji usług związanych ze ślubami i weselami,*
- *Zjedz24.pl interaktywnym medium dla rynku gastronomicznego.*

Źródło: dane PARP.

Wątpliwe jest, aby wiele z usług, które otrzymały wsparcie, było w stanie osiągnąć trwałość finansową i przyniosło większą wartość dodaną. Wiele z nich to swego rodzaju „klony” już istniejących usług i serwisów, których domniemana innowacyjność polega np. na odmiennym projekcie graficznym bądź niewiele znaczącej modyfikacji sposobu realizacji usługi wdrożonej już przez kogoś innego. Duża część środków wydatkowanych w ramach programu trafi oczywiście pośrednio do tradycyjnych producentów sprzętu bądź dostawców usług związanych z szeroko rozumianym sektorem teleinformatycznym, wzmacniając w ten sposób już zastaną strukturę rynkową. Trudno też nie zauważyć, że taki system powoduje zakłócenia rynku i utrudnia zaistnienie na nim prawdziwie innowacyjnych, ale z różnych powodów nie dotowanych przedsięwzięć. Zamiast realizować założenia dotyczące wsparcia innowacyjnych przedsięwzięć, może więc powodować saturację tego segmentu i poza jednorazowym impulsem wydatkowym wygenerować niewielką wartość dodaną. W istocie rzeczy program jest więc kolejnym instrumentem realizacji polityki spójności, zbieżnym z kontynentalnym modelem gospodarczym, bardziej niż instrumentem mającym być swoistym substytutem działalności inwestorów akceptujących wysokie ryzyko, którzy lokują inwestycje przede wszystkim w krajach anglosaskich.

4. Wnioski

Zdaniem Phelps¹², system swobodnej przedsiębiorczości jest skonstruowany w ten sposób, że ułatwia i pobudza dynamizm, natomiast system panujący w Europie prze-

¹² E. Phelps, dz. cyt.

szkadza i zniechęca do niego. Biorąc pod uwagę przedstawioną wcześniej dyskusję teoretyczną, a także praktyczny przykład realizacji założeń polityki wsparcia innowacyjności w ramach polityki spójności, powstaje pytanie: Czy polityka spójności może być realizowana w taki sposób, aby osiągnąć swe cele, a jednocześnie jeśli nie wspierać, to przynajmniej nie przeszkadzać najbardziej innowacyjnym jednostkom? Na przykładzie działania 8.1 PO IG można pokusić się o wstępne stwierdzenie, że jest to bardzo trudne albo wręcz niemożliwe. Oczywiście, przedstawiony powyżej przykład nie przesądza o nieuchronnej klęsce tego przedsięwzięcia bądź innych, zbliżonych do niego. Wskazuje jednak na to, jak trudno jest pogodzić dwa wspomniane na wstępie modele i jak bardzo wybór jednego z nich, często będący efektem uwarunkowań geopolitycznych, jest wyborem wydatnie ograniczającym efektywność wykorzystania pojawiających się możliwości dalszego rozwoju.

Literatura

- Altamonte C., Nava M., *Economics and Policies of an Enlarged Europe*, Edward Elgar, Cheltenham 2005.
- Bieńkowski W., *Unia Europejska a dylematy nowych państw członkowskich – przypadek Polski*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, red. W. Bieńkowski, M.J. Radło, PWN, Warszawa 2010.
- Keereman F., Steinlein S., *Finanse publiczne a reformy strukturalne w Stanach Zjednoczonych i w Unii Europejskiej. Nauki dla nowych państw członkowskich*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, red. W. Bieńkowski, M.J. Radło, PWN, Warszawa 2010.
- Kuznets S., *Economic growth and income inequality*, „American Economic Review” 1955, vol. 45.
- Phelps E., *Sprawiedliwość powszechnej swobody przedsiębiorczości. Arystoteles, Hayek, Tocqueville i Rawls*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, red. W. Bieńkowski, M.J. Radło, PWN, Warszawa 2010.
- Program Operacyjny: Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 1 X 2007.
- Spółeczeństwo Informacyjne w liczbach 2009*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2009.
- Swedenborg B., *Szwedzki model państwa opiekuńczego: wnioski z perspektywy amerykańsko-szwedzkiej*, [w:] *Wzrost gospodarczy czy bezpieczeństwo socjalne*, red. W. Bieńkowski, M.J. Radło, PWN, Warszawa 2010.
- Verwaal E., Cnossen S., *Europe's New Border Taxes*, „Journal of Common Market Studies” 2002, vol. 40, nr 2.

COHESION POLICY – A BRAKE OR TRIGGER FOR THE DEVELOPMENT? THEORETICAL REVIEW AND ASSESSMENT

Summary: This paper presents current issues in an on-going discussion regarding rationality for cohesion policy, confronting it within the framework of Phelps's distinction between Anglo-Saxon and continental economic systems. We argue that cohesion policy as such, constituting permanent element of the continental model, leads to lower creativity of individuals, thus decreasing competitiveness of economies implementing this model versus Anglo-Saxon one. Additionally, Measure 8.1 of Operational Programme – Innovative Economy, aimed at the development of e-services in Poland is discussed with respect to outlined models.

Keywords: cohesion policy, economic systems, Poland, Operational Programme.